

UDVARHELY VÁRMEGYE HIVATALOS LAPJA

Megjelenik minden csütörtökön.

Nyolczadik évfolyam. 36. szám. Szerkeszti: Székelyudvarhely, 1910. szept. 8.

Előfizetési ára: községeknek, valamint kör- és községi jegyzőknek egész évre 6 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Dr. Keith Ferencz
varm. tb. főjegyző.

Kiadja: Becsek D. Fia könyvnyomdája Székelyudvarhely. Árpád-utca 3 szám, hová az előfizetési pénzek küldendők.

Legfelsőbb kézirat.

Székely-udvarhely n. l. város tanács
5802 sz. Ért. 1910. SZPT. 10
..... db. meil.

Kedves Gróf Khuen-Héderváry!

Születésem nyolczvanadik évfordulója alkalmából országaim minden részéből számtalan szerencsekívánatot és hű ragaszkodás bizonyítékát vettem, a melyek összes népeimért egyformán melegen dobogó szívemet mélyen meghatván, igaz örömmel töltöttek el és a melyekből ujjabb erőt merítettem a jövőre is.

Hosszu életem alatt az Égtől nyujtott oltalom és támogatásért mélyen érzett hálámmal forró imáim szállnak fel a Mindenhatóhoz, hogy államaim összes lakossága javának szentelt működésemtől a jövőben sem vonja meg szent áldását.

Mindenkinek, a ki e napokban Rólam szeretettel megemlékezett, szívem mélyéből mondok köszönetet és megbizom Önt, hogy ezt köz-hírré tegye.

Kelt Bad-Ischlben, 1910. évi augusztus hó 21-én.

FERENCZ JÓZSEF s. k.

Gróf Khuen-Héderváry Károly s. k.

II. További intézkedést igénylő általános jellegű rendeletek.

219.

Szám: 6230—1910. alisp.

Tárgy: Az ázsiai kolera elleni védekezés.

Valamennyi község előljáróságának, Székelyudvarhely polgármesterének.

Daczára annak, hogy az ország területétől nagy távolságban fekszik az ázsiai kolera fészke, behurczolásának veszélye a jelenlegi közlekedési viszonyok mellett igen közel van.

A behurczolás elleni védekezés tekintetében a legszigorubb hatósági rendelkezések sem vezetnek a kellő eredményre, ha azoknak támogatására segélyül nem siet a közönség. A hatósági intézkedéseket a nagyközönség csak akkor fogja támogatni, ha megismeri a bántalom lényegét, megismeri azt, hogy mikép kell élni s mikép kell ellene védekezni.

Ez okból a vármegyei tisztifőorvos meghallgatása után szükségesnek látom, hogy Belügyminiszter urnak 1892. és 78.771. számú körrendeletével kiadott s az országos közegészségügyi tanács által készített »Kolera utasítás« azonnali és széles körben leendő közhirrététel céljából czimeddal közöljem.

Felhivom továbbá, hogy ezen utasítást a lelkesz urakkal is közölje.

Székelyudvarhely, 1910. évi szeptember 1.

Sebesi, alispán.

78.771. szám.

1892. okt. 24-én.

Utasítás

az ázsiai kolera tárgyában.

1. §. A hazai törvényhatóságok az ázsiai kolera természetére, ugyszintén a járvány idején követendő életrendi és óvó eljárásra ezennel figyelmeztetnek és egyuttal a legnagyobb pontossággal foganatosítandó orvosrendőri intézkedések mihez tartás végett a következőkben soroltatnak elő:

Az ázsiai kolera leírása.

2. §. Ázsiai kolerában megbetegedést, tehát a járvány kitörését gyaníthatjuk, ha valaki erős hányással, hasmenéssel, görcsökkel, szóval a kolera tüneteivel megbetegszik és tudomás szerint az ázsiai kolera Európa felé vagy Európában terjedőben van.

A gyanu annál indokoltabb, ha kiderül, hogy a betegedést nem előzte meg heves gyomor- és bélhurutot okozó behatás és kivált, ha a beteg a kolerától már meglepett helyről érkezett, vagy onnét való utással avagy valami tárggyal (ruhaneművel, áruval) érintkezhetett.

A járvány kezdetén a megbetegedések lassan következnek egymásután, többnyire az első betegek környezetében; a megbetegültek között a kolerá-

nak súlyosabb, valamint enyhébb esetei észlel-
tetnek.

A járvány növekedési és tetőfoki korszakában a kolera-esetek súlyossága és gyakorisága legnagyobb, azok nagyobbrészt teljesen kifejlődött kórjelekkel lépnek fel és a hirtelen halállal végződő köresek szaporák.

A járvány alábbhagyását jelzi a kolera-esetek súlyosságának, halálos kimenetelének és gyakoriságának csökkenése.

A járvány megszűntével a többnyire enyhébb kolera-eseteket más szörványos betegségek váltják fel.

Az ázsiai kolera kóros tünetényei.

3. §. A betegség előjelei a következők:

Étvágyhiány, rossz szájjiz, undor az étkektől, hasmenéssel váltakozó székrekedés, főleg gyomor-nyomás, bőfőgés, hangos haskorgás, melyekhez nyugtalanság, álmatlanság, mellszorongás- és nagy levertség érzete járul. Ezen állapot egy órától több napig tarthat.

A beteg erőltetve jár fenn, foglalkozásában szokatlanul hamar beletárad. Gyakrabban ezen elősorolt kórjelek közül csupán a hasmenés (diarrhoea cholera) észlelletik, mely után a kór teljesen kifejlődik. Némely esetben a heves tünetenyek előjel nélkül, rögtön is fellépnek.

4. §. Az előjelek súlyosbodván, következő jellegző kórtünetek mutatkoznak:

1. A hasmenés, mely hangos korgás kíséretében gyakran és hirtelen ismétlődik; eleintén halványsárga, azután rizsfőzethez hasonló nyákos és fehéres csafatokat tartalmazó savó ürítettik ki fájdalom nélkül, néha a beteg látszólagos könnyebülésével;

2. a hányás, mi által a beteg eleintén ételmaradékot, később szintén rizsfőzethez hasonló nyákos savót ürít ki;

3. égető szomjuság;

4. kínos dermesztő görcsök, melyek eleinte csupán a lábikrákban, később a test egyéb izmaiban is jelentkeznek; innét a csuklás;

5. a hugy- elválasztás apadása vagy megszünése;

6. a környi érverés szapora, kicsiny, gyöngö, sőt egészen eláll, így például: az orsóúterben;

7. a bőr meghidegül, elpetyhed, az ujjakon megránczosodik és megkékül;

8. a beteg arcza sajátságosan beesik, a mélyen ülő szemgolyókat kékült szemhéjak környezik; az ajkak és a nyelv kékes színezetűek és hidegek;

9. a beteg hangja elveszti csengését;

10. lélekezése szapora, rövid, nehéz, a lehellet hideg.

E korszak 3 órától hét napig tarthat.

5. §. A hányás, hasmenés és görcsök alább hagyván vagy szünetelvén, a környéki üterekben a vér ujra kering, a test hőmérséke emelkedik a bőr kéksége oszlik, az arcz kezdi teltségét visszanyerni, de legkedvezőbb jelek gyanánt meleg izzadság kezd fejlődni, a beteg belülüléke szines,

kezd lenni s a hügy elválasztása újra megered.

E szak tart 3—8 napig.

6. §. Veszélyes jelek gyanánt tekintendők: az arczvonásoknak a beteg felismerhetetlenségéig való megváltozása; a szemek mély beesése; a nyelv és a lehelletnek, ugysintén a végtagoknak hullahidegsége; a bőrnek szennyes kék színezete; a környi üterek verésének megszűnése, nagy mellszorongás; a görcsöknek a felső végtagokra, sőt a törzs izmaira is kiterjedése, a hügyelválasztás tökéletes megszűnése.

Baljóslatu jel a mély kábultság (sopor), akadályozott lélekzés és a teljes hügyrekedés.

7. §. Az ázsiai kolera utóbajai közt első helyet foglal el a hügyvér (uraemia cholera typhus), mely a hügyelválasztás megszűnéséből származik; továbbá üszkösödések a test külső felületén; vérhas stb.

8. §. Az ugynevezett száraz kolera (*cholera sicca*), mely minden kiürülés nélkül a többi kórjelek mellett halált okozhat, csak igen ritkán fordul elő, míg ellenben a leggonoszabb járványok alkalmával is mutatkoznak egyes enyhébb lefolyásu esetek, melyek a cholera név alatt ismeretesek.

Ugy a kolera kitérése előtt, mint annak uralkodása alatt is előfordulhatnak kisebb-nagyobb számban heveny megbetegedések, melyek a kolerahoz teljesen hasonlítanak, azonban attól egészen eltérő természettel bírnak; ugyanis nem fertőznek s nem terjednek tova; e betegségeket cholera nostras, cholera europaea vagy cholera infantum stb. névvel jelölik.

Az ázsiai kolera terjedésének módja.

9. §. A kolerának legnagyobb terjesztője az e bajban szenvedőknek hányás vagy székelés által kiürített béltartalma, miért is a hatóságok legfőbb kötelessége a közönséget ama ürületeknek s általuk szennyezett bármintemű tárgyaknak gondosabb eltávolítására és fertőtlenítésére ismételve figyelmeztetni. Minthogy ezen rendszabály által óvható meg legsikeresebben a népesség a kolera nagymérvű elterjedése ellen.

A kolerának terjedését előmozdítják: a tisztatlanság a levegőben, a vízben, a talajban, ruházatban, a testen; továbbá az egészségtelen tápszerekkel való élés, az elégtelen vagy ellenkezőleg a tulságos táplálkozás, szeszes itallal mértéktelen élés, meghűtések; tulságos megerőltetés, a lelkületnek nyomott állapota, szóval minden, a mi a testet gyengíti s ellentálló képességét csökkenti.

Életmód és szabályok a kolera idejében.

10. §. Kolerába esés ellen a következő életrendi szabályok megtartása által óvhatják magukat a legsikeresebben:

1. Szigorú mértékletességet kövessenek ételben, italban, munkában élvezetben; kerüljék azért a gyakori és sok étkezést, részegeskedést, testi és szellemi munkában való megerőltetést, éjszakai kázást és nemi kicsapongást.

2. Az étkezésre nézve maradjon mindenki a szokott tápszerei mellett, ha t. i. azok eléggé

táplálók s könnyen emészthetők. A vacsorát, mely bőséges ne legyen néhány órával kell a lefekvés előtt elkölteni. A hasmenésre hajlandók igyanak makkkávét, csokoládét; ha borivók, jó minőségű vörös bort és kerüljék mindazon étkeket, melyek náluk hasmenést szoktak előidézni.

Italul legcélszerűbb a tiszta friss víz, avagy a jóminőségű bor, valamint friss ásványvíz, (borvíz, savanyúvíz). Rossz bor vagy tökéletlenül forrott sör ártalmas

Igen káros lehet az egészségre nézve továbbá az olyan víz, mely szemét, hulladék, ganajlé, árnyékszékek közelében fakad s azoknak kiszívására által beszennyezethetett, és az olyan folyó víz, mely csatornák beszajadásához közel merített. Gyakran a víz hűtésére használt jég is ártalmas, ha tisztátlan helyről gyűjtik.

A tisztátlan avagy gyanus vizet homokkavicsrétegen kell filtrálni; még jobb a gyanus vizet felforralni, és lehűtve kevés borral, pálinkával, avagy citromlével vagy kevés eczettel, esetleg 4—5 csepp higitott sósavval.

3. Célszerű naponként mérsékelt testmozgást tenni a szabadban.

4. A ruházat védje a testet az idő viszonyosságai ellen. Kik könnyen meghűlnek és hasmenésre hajlandók, viseljenek hasukon és lábaikon melegen tartó kelmét (flanelt).

5. A lakhely száraz, világos, tágas és kivált jól szellőzött legyen; nedves, homályos és dohos szobában való lakás, kivált ha még azokban sokan vannak együtt, felette ártalmas

6. A tisztaság úgy a testre, mint a ruházatra, ágyneműre s lakásra nézve szigoruan fentartandó; ugyanazért gyakran kell mosakodni, időnkint óvatosan fürdeni; a ruhát és ágyneműt gyakran kell kiszellőztetni és tisztával felváltani; a lakásban, a lakás körül szennyet nem szabad megtűrni. Ártalmas a tartózkodás oly helyeken, melyeknek levegője rothadó állati vagy növényi hulladék büze által van megfertőztetve; legveszélyesebb a többi közt a vermek, ganajdombok, árnyékszékek, éji szekrények stb., ha azokba a kolerások bélürületei, hányata öntettek.

7. Az egészség fentartásának feltételeihez tartozik még: a kedélynyugalom, bátorság, jókedv; ellenben ártalmas a nagy félelem, aggodalom, bizalmatlanság.

8. Óvakodjunk a kolerás ürületeivel, szennyes ruháival tulságosan érintkezni; azért a beteg ápolása közben tisztaságukra lehetőleg ügyeljünk, s az ürületeket, valamint a beszennyezett tárgyakat azonnal távolítsák el, illetőleg tisztítsák meg és fertőtlenítsék.

A kolerabeteg ápolása.

11. §. Ha kolerajárvány alkalmával valaki hasmenésbe esik, addig is, míg a meghívott orvos hozzá érkezik, feküdjék le s takarja vagy takarassa be magát melegített paplannal, pokrócczal vagy dunyhával; hasára mustárpépet, melegített ruha- vagy pépborogatást alkalmazzanak. Ha a beteg nem hány, adjanak neki meleg teát, boróka-

főzetet (decoct. baccar. juniper), hársfavirág, bodzavirág vagy fodormenta forrázatot.

Ha a beteg hány s ez által nemcsak ételmaradékot, hanem nyákos savót is ürít ki, langyos italok helyett jégdarabkákat, hol ez nincsen, kortyonkint friss vizet nyeljen.

Táplálékot, vagy bort s egyéb szeszes italt ilyenkor betegre erőltetni nem tanácsos.

Az egyéb teendőket a megkívántató gyógyszerre s gyógykezelésre nézve bízzák az illetők a rögtön meghívandó orvosra.

12. §. A felüdülés ott kezdődik, hol a kolera kórjelei végződnek. A kiállott kolera után a beteg belei igen ingerlékenyek lévén, eleintén csupán legmésérkelebb adagokban nyújtott hideg tápszereket lehet az üdülőnek élvezni, pl. marhahuslevest áttört rizszel; csak később és fokozottan lehet a megszokott, könnyen emészthető állati és növényi táplálékra áttérni.

Különben sétáljon az üdülő a szabad légen, a mennyiben azt ereje megengedi; kezdje meg szokott foglalkozását, de a nélkül, hogy magát megerőltetés által a betegségbe visszaesés veszélyének kitegye.

Hatósági intézkedések.

13. §. A járvány elfojtására s terjedésének megakadályozására célzó óvintézkedések életbeléptetése, azoknak erélyes foganatosítása és pontos ellenőrzése céljából az 1876. évi XIV. t. cikk értelmében a kolerajárvány közeledésekor minden községben a járványbizottság azonnal megalakul.

14. §. A hatóság gondoskodik arról, hogy minden kolera-megbetegedést a lehető leggyorsabban megtudjon. E végből a kolerának, sőt arra nézve csupán gyanus megbetegedésnek is rögtöni bejelentésére ismételve figyelmeztesse az orvosokat, a családfejeket, vendéglősöket, közlekedési vállalatokat stb.

Kolera betegüléseket, különösen az első kolera-eseteket eltitkolni nem szabad, mert az első esetek eltitkolása a kolera terjedését leginkább előmozdítván, az által a közegészség annyira veszélyeztetik, hogy a járvány elhárítására később a legnagyobb erőfeszítések és áldozatok sem elégségesek.

Mihelyt a kolerának csak egy esete is mutatkozott, azt a hatóság haladéktalanul a magyar királyi belügyminiszterium tudomására juttatja. (Sürgős esetekben távirattal.)

15. §. Gondoskodik a hatóság arról, különösen a járvány első esetei felmerülése gyanújánál, hogy a betegség minősége gyorsan és lelkiismeretesen kipuhatoltassék; e végből a járvány terjedése kezdetén a kolera-gyanus esetén a tisztviselő orvos a helyszínen személyesen jelenjék meg s végezze a vizsgálatot. Ha csak gyanu is van arra, hogy a betegség ázsiai kolera, a beteget úgy lássa el, mintha tényleg ezen betegség forogna fenn.

16. §. A betegség terjedésének korlátozása leginkább a betegek czélszerű elhelyezésétől függ.

A hatóságnak az a feladata, hogy az egészségeseket a betegekkel és az ezek által beszenyenezett tárgyakkal való érintkezéstől telhetőleg oltalmazza. E végből a beteget lehetőségig izolálja. Ha saját lakásában erre megfelelő hely van, akkor a beteg ott hagyható, ha ellenben a beteggel egy szobában többen, kivált idegenek is laknak, akkor a beteg onnét eltávolítandó vagy pedig a lakótársak üritik ki a lakást.

Mind ennek kellőképpen keresztülvitele céljából a hatóság idejekorán gondoskodik járványkórházról, avagy egyéb alkalmas helyiségről, valamint gondoskodik a szállásukból elküldöttek részére szükség-lakásról.

A koleras betegek elhelyezésére a legczélszerűbb teljesen elkülönített kórházi helyiségek felállítására és berendezésére, ott pedig, a hol kórházak nem léteznek, alkalmas lakóhelyiségek kórszobákká átalakítandók.

A járványkórházba a koleras betegek azonnal felvételének, különbség nélkül arra, hogy községbeli lakosok-e azok vagy idegenek, képesek-e a felmerülő ápolási költségeket megtéríteni vagy sem.

Mindazon községek, melyekben vasuti vagy hajóállomás létezik és köztudomás szerint orvos is van megtelepedve, azon utasoknak ápolás céljából való átvételére kötelesek, kik vaspályán vagy hajón utazásuk közben koleraesnek és ennél fogva továbbszállításuk nem eszközölhető.

A hatóságok a vasuti, vízszabályozási s általában nagyobb közmunkák létesítésénél foglalkozó munkások kellő elhelyezés, a betegek számára kórházak létesítése, azoknak gyógykezelése és ápoltatása iránt az illető vállalkozókat, kik minderre különben is szerződésileg kötelezve vannak, teljes erélyvel szorítsák.

17. §. A betegek czélszerű szállításáról gondoskodik a hatóság; e célra esetleg béreljen kocsikat, míg ellenben a koleraes betegeknek nyilvános bérkocsikban való szállítását tiltsa be.

18. §. A betegek czélszerű gyógykezelésére és ápolására nézve intézkedés teendő, hogy az orvosi személyzet czélszerűen elhelyeztessék, hol pedig hatósági vagy egyéb orvos nincs, magánorvosok rendeltessenek ki, napidíjak élvezete mellett, a fenforgó szükséges képest.

A kiküldött járványorvosnak lakás szolgáltatandó.

A napidíjak a fennálló díjszabvány szerint fognak államszámvevőségi megállapodás folytán kiutalványoztatni.

Az orvos lakása megjelölendő, hogy a szükségben levők könnyen megtalálhassák.

19. §. Intézkedés történjék, hogy a megkívántató mennyiségű gyógyszerekről, fertőtlenítő anyagokról gondoskodva legyen, a hol pedig gyógyszerár nem létezik, ott a szükséges gyógy- és fertőtlenítő szerek kellő felügyelet alatt a község-házánál vagy helybeli lelkésznel őriztessenek és az orvos utasítása szerint szolgáltatassanak ki.

20. §. Történjék továbbá intézkedés az iránt, hogy a betegek körüli szolgálathoz szükségelt

ápoló személyzet kellő számban felfogadtassék és működésére nézve megfelelő oktatásban részesüljön.

21. §. Ha a járvány folytán a megbetegülések száma igen tetemes, akkor a betegek könnyebb gyógykezelése, ugyszintén az övintézkedések sikeresebb ellenőrzése tekintetéből a hatósági terület járvány-kerületekre felosztandó, melyek mindenikére nézve megfelelő számú egészségügyi közeg kirendelendő.

22. §. A halotti szemle mindig orvos által teljesítettik.

23. §. Annak kikerülése czéljából, hogy tetszhalottak eltemetessenek, de hogy a levegőnek a holttest által megfertőztetése is megakadályoztassék, szigoruan utasítandó a lakosság, miszerint minden halálesetet a halottkémnek azonnal feljelentsen; ez utóbbinak pedig szoros kötelessége a helyszínén rögtön megjelenni, a hullának lehető elkülönítését eszközölni és a szükséges fertőtlenítés iránt a kellő intézkedéseket megtenni, és mielőtt a halál kétségtelen jelei mutatkoznak, az eltakarítási engedélyt kiszolgáltatni, minek megtörténte után a kolerahulla rögtön eltemetendő.

24. §. Azon kolerahullák, melyeknek teljes elkülönítése a magánházaknál eszközölhető nem lenne, lehető rövid idő alatt lakott helyiségekből a halottas házakba szállítandók át, mi czélból halottas ház minden községben szerelendő fel, vagy legalább deszkákból felállítandó.

A hullák lehetőleg zárt, avagy beszurkolt koporsókba téve kocsin szállítandók és nem emberek által viendők a temetőbe és szabályszerűleg gondosan beásandók.

Kolerahullát szemlére kitenni, vagy templom elébe s annak belsejébe vinni nem szabad.

A halotti torok és halottvirrasztások szorosan eltiltandók.

25. §. A hatóság ügyeljen, hogy az utcák tisztán tartassanak, hogy nagyobb városokban a nyílt csatornák naponta vízzel leöntessenek, a házak udvarai tisztán tartassanak; hogy mindenemű szerves hulladékok és rothadó állományok az emberek lakásai köréből és környezetéből a lehető legtökéletesebben eltakarittassanak; hogy a kutak tisztán tartassanak. olyanok pedig, melyek csatornák közelében vannak és kivált nagyobb városokban járványok kiütésére alkalmat szolgáltatnak vagy már szolgáltatnak. előzetesen megvizsgáltassanak; végül, hogy az árnyékszékek, emésztő gödrök és csatornák tisztáltassanak.

26. §. A kutak vize megfertőztetésének akadályozására a vízmerítés az illetőknek saját edényeikkel betiltandó és intézkedés teendő arra nézve, hogy a víz a kútgémén levő edényből, — melyből senkinek sem szabad inni, — az illetőnek saját edényébe töltsék; ez intézkedésre a járvány tartama alatt különös felügyelet legyen.

Álló vizek, pocsolnyák képződését egész erővel igyekezzék megelőzni, illetőleg azokat megszüntetni.

27. §. A lakosság figyelmeztetendő, hogy a lakóhelyiségek tisztán tartassanak és lehetőleg

gyakran szellőztessenek; egészségelleneseknek ismert lakhelyiségek, nevezetesen azok, melyekben a kolerajárványok alkalmával ismételve sok megbetegedés fordult elő, egészségügyi szempontból megvizsgálandók, s ha szükséges, hatóságilag betiltandók: végül sok egyének szűk lakásokban összezsufolása lehetőleg megakadályozandó.

28. §. A szegény és ügyefogyott egyének, ha nem betegek is, tápszerekkel és tartózkodási helyiséggel ellátandók; betegülés esetében pedig minden vagyontalan orvosi felügyelet alá helyezendő és a szükséges gyógyszerekkel is ellátandó.

29. §. A lakosság lehetőleg figyelmeztessék, hogy kontár gyógyítóktól, kik ellen különben is a megfelelő eljárás legszigorubbán megindítandó, ugyszintén a titkos szerek használatától saját érdekében óvakodják, betegülés esetén pedig azonnal orvoshoz folyamodják.

30. §. Egészségellenes élelmi szerek, mint éretlen gyümölcs, állott hus, romlott halak stb. árulata s szigoruan eltiltandó.

31. §. Ugyanakkor a lakosok nagyobb csoportosulásai is betilthatók; a szükséghez képest az iskolák bezárása is elrendelhető s a mennyiben kolerajárvány helyén netán nagyobb katonai összpontosítás avagy elszállásolás tervezetnék, a hatóság ennek a járvány tartama idejére való beszüntetése iránt a kellő lépéseket megteszi.

32. §. A hatóságok, a helyi viszonyok és a szomszéd törvényhatósági terület kereskedelmi érdekeinek szem előtt tartása mellett, a heti és országos vásárokat a szükséghez képest a járvány idejére betilthatják; ugyszintén a bucsujárások és éjjeli dőzsölések betiltása iránt is intézkedhetnek.

33. §. A hatósági főorvosok az általuk tett övintézkedések czélszerűsége, a közigazgatási hatóságok pedig ezen övintézkedések fontos foganatosítása iránt felelősek; a járványos betegek gyógykezelése tárgyában működő valamennyi hatósági, ugyszintén a napidij élvezete mellett, a járvány tartama idejére alkalmazott magánorvosok orvos-rendőri tekintetben a hatósági főorvosnak vannak alárendelve.

I.

A fertőtlenítő szerekről és módokról.

34. §. 1. Legbiztosabb desinficziálás a fertőzött tárgynak elégetése. A gyanus és még inkább a fertőzött tárgyakat, ha nem nagy értékűek, legczélszerűbb ténát elégetni. Elég gyakran többé kerül a desinficziáló szer, mint a mennyit a fertőtlenítendő tárgy megér, azért ekkor legjobb röviden elégetni.

A házi tüzhelyen való elégetés azonban nem ajánlható, mert könnyen beszennyezi a tüzhelyet, edényeket, a konyhában lévő élelmet. Ennélfogva vagy szabadban, az udvarban, kertben (tüzbiztos helyen) kell tüzet rakni s a mikor jól ég, akkor kell a megégetni valót felrakni; avagy olyan tüzhelyet kell keresni, a mely nem szolgál főzésre, sütésre (pl. kályhát).

35. §. 2. A száraz meleg megbízható fertőtlenítő, ha legalább 150 C^o-ot elér. Ennélfogva fémnemű tárgyakat biztosan fertőtleníthetjük a takaréktűzhely sűrű-csővében, valamint fémüstben, sűrűkemenczében (pl. kenyeret, zsemlyét stb.) megpirítással fertőtleníthetjük.

36. §. 3. Gőzzel való desinficziálás. A forró gőz is biztosan desinficziál, ha a tárgyakat általjárja. E célra azonban jól szerkesztett készülék szükséges, valamint a fertőtlenítésnek gondos és pontos végrehajtása.

Egyszerű készülék a következő: nagy fémbogrács (üst) fölé akkora hordó helyezünk, hogy ennek karimája az üst szélén feküdjék s az üstöt bezárja. A hordó alsó fenekét kiveszszük s jól záró borítékokkal fedjük be a hordót. A hordóba rakjuk a fertőtlenítésre szánt tárgyakat (ne nagyon összetöve!), az üstöt pedig félig — kétharmadik vízzel megtöltjük s az üst alá tüzet rakunk. A hol az üst a hordón fekszik, nedves ruhával körülkötjük, hogy a hordót valamelyest lezárjuk. A mint a víz erősen forr, gőz támad, a mely keresztül megy a hordó lyukain, a hordóban fekvő tárgyakon s felül a hordó fedője alól erősen elötör, fúj. Ily módon legalább $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ óráig kell felül a gőznek áramodni, akkor a hordót leemelhetjük, a tárgyakat kiszedhetik, szárítják, szellőztetik. Ezután a hordót csakhamar megint új tárgyakkal lehet megrakni s a desinficziálást folytatni lehet.

A hol locomobil vagy locomotiv van, ott ebből bocsátható gőz (felülről!) valamely alkalmas szekrénybe, hordóba, a melybe a fertőtlenítésre szánt tárgyakat raktuk; de ne feledjük, hogy a gőznek sokáig és erősen kell beáramodni s a szekrény, hordó tartalmát jól át kell járni, hogy a fertőtlenítés valóban sikeres legyen. A szekrényből, hordóból ép oly erősen kell kifelé tódulni a forró gőznek. $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ órán át, a mily erősen másfelől abba belebocsátjuk.

Gőzzel desinficziálhatják a posztóruhát s egyéb nem mosható ruhát, a vánkösöket, tollat, a matraczokat, a matraczszört, paplanokat, pokróczokat, utliáskát, kendőket, írásokat, leveleket stb. Ellenben nem lehet gőzzel desinficziálni (mert megromlik) a bőrt, a prémet, enyvezett dolgokat.

A gőzzel való desinficziálást mindenkor értelmes egyéneknek kell ellenőrizni, mert ennél a desinficziálásnál legkönnyebb s leggyakoribb a csalódás; ha t. i. sietnek vele, ha erősen összemörik a tárgyakat.

Nagyobb városok, községek állandó desinficziáló készülékeket szerezzenek, megbízható gyárostól. E készülékeket nem csupán kolera idején, de egyéb fertőző betegség ellen is használhatják.

37. §. A fertőtlenítésre szánt tárgyakat elővigyázattal kell a fertőtlenítő készülékhez szállítani s onnét hazavinni. Czélszerű azokat 1°/₁₀₀ corrosiv-oldatba, vagy 5°/₁₀₀-os carbolsavba, vagy 5°/₁₀₀-os szappanos kresolba (Lysol), avagy 5°/₁₀₀-os lugos kresolba (Solutol) áztatott lepedőbbe takarva vinni. Ha pedig távolra s nagyobb meny-

nyiségben kell oly tárgyakat desinficziálás végett szállítani, akkor legjobb ládás kocsi használni, a melyet belül zinklapokkal (forrasztva) bélelnek s szállításkor felül fentebb leirt módon nedvesített ruhával s ezenfelül kacsuk lepedővel takarnak le, vagy nemezzel (Filz) bélelt, jól illő tetőt készítenek a kocsira. Vigyázni kell, hogy a fertőtlenített tárgyakat fertőzettekkel összekeveréssel, vagy gondatlan kezeléssel az intézetben, hazaszállításnál ne fertőzzék ujólag.

38. §. 4. Egyszerű és igen megbízható desinficziálás a vízben való kifőzés. A legfontosabb, hogy a víz, a melyben fertőtlenítendő tárgyak vannak, erős lobogással legalább $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ órán át forrjon s a tárgyakat a folyadék befődjé.

Ivóvizet is forralással lehet legbiztosabban desinficziálni.

A koleras házban tartsanak készen nagy üstben vizet, a beteg szoba mellett. Ebbe kell minden beszennyezett, de mosható tárgyakat (pl. vánköszihát, lepedőt, zsebkendőt, kendőket, ágypaplant, lepedőket, fehérneműt, mosható ruhát stb.) vetni s azután kifőzni; azután pedig jól kicsavarva szabad levegőn gyorsan és teljesen meg kell szárítani.

39. §. 5. Még hathatósabb, de már költségesebb az olyan vízben való kifőzés, melyhez valami desinficziáló szert adtunk. Így pl. 1—1 liternyi vízhez adhatunk 1 gramm corrosiv-ot (mérég) vagy 10 gramm fehér gáliezot, 20—50 gramm carbolsavat vagy ugyanennyi szappanos, vagy lugos kresolt, 20—50 gramm szappant, lugessentiát, hamuzsirt, vagy 400—500 gramm fahamuval készíthetünk 1—1 liter lugot stb. Legolcsóbb ezen anyagok közül a hamu; corrosivnak 1 grammja körülbelül $\frac{6}{10}$ kr., a fehér gálicz 10 grammja $\frac{3}{10}$ kr., a carbolsav 20 grammja 6 kr. A kresol olcsóbb. A kifőzött tárgyakat tiszta vízben kiöblítjük s megszáritjuk.

40 §. 6. Szellőzés, szárítás. Fertőzött tárgyaknak ártalmatlanná tételére szolgál a levegőn szellőzés, szárítás is. A kolera baktériumai különösen könnyen s gyorsan elpusztulnak napon, száraz levegőn. Ennélfogva oly tárgyakat, miket nem bírunk másképen fertőtleníteni (pl. kanapekat, bundákat, értékes ruhaneműeket), továbbá a mikor költségnek és eszközöknek teljes hiányában nem lehet másféle fertőtlenítést végezni (pl. gőz hiányában nem lehet az értékes paplanokat, matraczokat, vánkösöket stb. desinficziálni), akkor a lakáson kívül, udvarban, kertben vagy padláson kirakjuk a levegőre a fertőtlenítésre szánt dolgokat és egy pár napon át szellőzni, száradni hagyjuk.

Czélszerű mindennemű fertőtlenítés után még a szellőzést és kiszáritást is kihasználni: így szobák fertőtlenítésénél az ablakokat több napon át tárva tartjuk; a desinficziált ruhaneműt, butorokat levegőre rakjuk ki stb.

Arra természetesen vigyázni kell, hogy a kirakott tárgy másnak kárára ne váljék, valamint hogy ne fertőzzék be esetleg ujólag.

Lakásunkat is úgy tartjuk legjobban egész-

ségesen, ha bőségesen szellőztetjük. Különösen a nyirkos lakásokat kell szellőztetni, szárazzá tenni.

41. §. 7. Tisztaság, lemosás, öblítés, söprés, porolás. A tisztaság hathatós támogató a desinfi-
cziálásban. Ne tűrjünk házunkban, udvarunkban szemetet, szennyet, trágyát, pocsolót; testünkön, ruhánkön, élelmünkön tisztaságot tartunk.

A szemetet, trágyát el kell hordatni; szemét-
hordáskor a por támadását meg kell akadályozni, sőt a szemetet esetleg desinfi-
cziálni is jó, pl. mézporral, mézszeszettel (l. alább). Pocsolót le
kell csapolni, avagy földdel vagy tőzeggel fel-
tölteni, felszárítani. Szennyest, iszapos területet
feltöltés előtt mézporral felhívva desinfi-
cziálni lehet.

Egyáltalán czélszerű minden tárgyat laká-
sunkban s a körül gyakran lemosni, vízzel bősé-
gesen öblögetni, surolni, sepreni, porolni. A szeny-
nyes öblögető, suroló, mosó víz elfolyásáról
azonban gondoskodni kell, ugyszintén a meg-
mosott tárgyak kellő kiszáritásáról is.

A gyümölcsöt is mindenkor mossuk le tisz-
tára, kivált a piacon, utcán állott, árult gyü-
mölcsöt legfeljebb főzve, párolva egyék, mert
egyszerű lemosás nem oltalmazza eléggé.

Kezeinket is, arczunkat, szánkat gyakran
— minden evés előtt — mossuk, oblit-
suk; czélszerűbb, ha kezeinket szappannal, carbolos, cor-
rosivos vízzel, szánkat ecetes, citromsavas, bor-
kósavas vízzel öblögetjük, mintha csupán vizet
használnánk.

Poroláskor bőségesen szellőztessünk s ne-
hogy port nyeljük, kössünk szánk, orrunk elé
nedvesített ruhát. Felesleges port ne verjünk fel,
inkább nedves ruhával töröljük le, a mit lehet.

42. §. 8. A legajánlatosabb chemiai desin-
ficiáló szerek a következők.

a) Corrosiv (sublimat, maróhigany). Egy
liter vízben 1 gm. corrosiv igen megbízható desin-
ficiáló szer, kivéve ott, a hol rohadó és fehérje
tartalmu anyagokat kell fertőzteleníteni. Azonban
mérgező lévén, továbbá több okból (fehérje, lugok
által) könnyen elbomolván és hatástalanná vál-
hatván, csakis szakértő orvos kezében és frissen
készítve alkalmas a desinfi-
cziálásra.

Leginkább használható: vízben 1⁰/₁₀₀ meny-
nyiségben (esetleg 2—5⁰/₁₀₀ sósav vagy borkósav
hozzáadásával) mosható tárgyak kifőzésére, ázta-
tására, mosására; továbbá vízben 1⁰/₁₀₀ mennyi-
ségben frissen oldva mosható tárgyaknak (butor-
nak és efléléknek) hidegen vagy forrón lemosá-
sára, ugyszintén langyosan kézmosásra, fürdésre
(1/2⁰/₁₀₀), azután vízben 1—2⁰/₁₀₀ mennyiségben
oldva szoba falaira, padlójára, butorra, nem mos-
ható ruhára, ágyneműre s egyéb tárgyakra per-
metezővel vagy kézi szóróval rászórására. A szobát,
melyet corrosivval desinfi-
cziáltak, több napon át
szellőztetni kell. A corrosiv-oldatot »méreg« jel-
zéssel kell ellátni és czélszerű kissé szinesíteni
(pl. egy pár csepp tintával vagy kékitővel), nehogy
valaki véletlenül megigya. A corrosivnak kilója
5—6 frt.

43. §. b) Kék gálicz, kékkő, rézsulfat, Cu-
prum sulfuricum. Igen hathatós fertőztelenítő szer.
Főképen szennyest folyadékknak, ürüléknek, hánya-
déknak, valamint rohadó anyagoknak desinfi-
cziálására alkalmas.

Büzös folyadékot 1⁰/₁₀₀ mennyiségben szag-
talanít és desinfi-
cziál; ürülék, hányadék, rohadó
anyagok desinfi-
cziálására legalább 4—5⁰/₁₀₀ hasz-
náltassék, vagyis a 10⁰/₁₀₀ os oldatból legalább fele
annyi, a mennyi az ürülék.

A desinfi-
cziált ürüléket legalább egy órán át
áilni kell hagyni (cseberbe öntve), hogy a desin-
ficiáló szer hatása biztos legyen s csak azután
öntsek árnyékszékbe. Closetekbe azonban azonnal
be lehet önteni, ha csatornába szolgálnak.

A kék gálicz oldata erős hányást okoz.
De nem valószínű, hogy valaki viz helyett meg-
igya, mert kékes színe van.

A kék gálicz kilója körülbelül 30—40 kr.

44. §. c) Fehér gálicz (zinksulfat, Zincum
sulfuricum). Megközelítőleg olyan tulajdonsága,
mint a rézgálicz. Szennyest folyókák, árnyékszék,
edények stb. szagtalanítására alkalmas (legalább
1⁰/₁₀₀ mennyiségben), ugyszintén beáztatott ruha-
nemű desinfi-
cziálására is (1—2⁰/₁₀₀ os oldat), mert
szintelen lévén, nem fogja meg a ruhát, míg a
réz megfogja

Oldatát meg kell festeni tintával vagy
kékítővel.

Ára megközelítőleg olyan, mint a rézgáliczé.

45. §. d) A zöldgálicz (vassulfat, Ferrum
sulfuricum) csekély szagtalanító s még kevesebb
desinfi-
cziáló képessége van, azért használata (ámbr
olcsó) kevésbé ajánlatos, mint az előbbieké.

Sem a corrosivot, sem a réz-, czink- vagy
vassulfatot nem czélszerű fémest tárgyak desin-
ficiálására használni, mert a fémest (pl. closet-
teket, vascsöveket) megmarják, rozsdásítják.

46. §. e) Mész. Oltott mész pora, ugyszintén
oltott mésszel készült sűrű mésztej erősen és
gyorsan desinfi-
cziálnak.

Egy kiló oltatlan, égetett meszet fél kiló
vízzel oltva finom port kapunk, a mit jól elzárva
tartunk. Ez alkalmas utczaik, udvari, házi szemét-
nek, süpredéknek, desinfi-
cziálására. A szeméhez
körülbelül 1/5—1/10 rész annyi friss mézport
keverünk s meglocsoljuk, hogy ne porozzék s
ugy rakjuk szekérre, taligára, hogy elszállitassuk.
Alkalmas ürülék és hányadék fertőtlenítésére is.

Egy kiló oltatlan mésszel apródonként négy
kiló vizet adva s így a meszet megoldva, sűrű
mésztejet kapunk. Ezzel ürüléket, hányadékot,
rohadó anyagokat gyorsan és jól lehet desinfi-
cziálni. Ürülékhez, hányadékhoz félannyi vagy
ugyanannyi mésztejet adunk, a mennyi az ürülék,
hányadék. Fél óra vagy egy óra alatt megbízható
a desinfi-
cziálás. Mésztejjel (tejsűrűségűvel) me-
szeljük a szoba falát is kétszer vagy háromszor,
melyet desinfi-
cziálni akarunk, bemeszeljük a padlót
is (az előbb leirt sűrű mésszel), a melyre ürülék,
hányadék jutott, ugyszintén egyéb fa- és fém-
nemű tárgyakat, falat, földet, melyet desinfi-
cziálni
akarunk.

Az oltott mész pora alkalmas holt tetemek desinfcizálására is, melyet a koporsóban vagy sirban mészporral bőségesen körül öntünk.

A mész nagyon olcsó desinfcizáló szer s azért főképen falusi községeknek ajánlatos.

47. §. f) Lug és pedig kivált az erős fahamulug ($1\frac{1}{2}$ kilo hamu 1 liter vízre), kevésbé a lugessentiával készült erős lug (5 lugessentia 100 vízre), a hamuzsir ($5\frac{1}{10}$) értékes desinfcizáló anyag. A beleáztatott szennyes fehéreműt, a vele lemosott tárgyakat elég jól desinfcizálja, de csak hosszabb, több órán tartó behatás után. A forró lug azonban rögtön és biztosan desinfcizál.

A forró lug ürüléknek és hányadékknak fertőztelenítésére igen alkalmas; 2—3-szor annyit kell venni, mint a mennyi a desinfcizálandó anyag. A hatás pár perc alatt megbízható. A lug, kivált falu helyen, nagyon olcsó. A lugessentia is jó és olcsó.

A lughoz és lugessentiához nagyon hasonló hatása van a hamuzsirnak és a szappannak. Leginkább a puha kenőszappant (kaliszappan, zöld szappan) használják desinfcizálásra és pedig vagy szappanos bekenésekre, lemosásokra veszik, vagy vízben oldva beleáztatják, benne főzik a fertőtlenítendő tárgyakat. Áztatásra és főzésre 2—5 rész szappant (illetve hamuzsirt) czélszerű venni 100 rész vízre.

A kaliszappan olcsó (körülbelül 30 frt. métermázsája); hátránya, hogy bűzös.

48. §. g) A carbol (carbolsav, phenol). Csak olyan carbolsavat fogadjunk el, a mely a szoba melegében vagy legalább a pinczében állva kristályos. A folyékony carbol csak szakértő ismeri meg, nem hamisított-e.

A kristályos carbolból oldatokat készítünk és pedig 1—5%-osakat. A carbolt meleg vízbe állítjuk, a mikor megolvad, folyékony lesz. Veszünk most belőle mintegy félliternyi s 10 liter meleg vízbe keverjük. Ez 2%-os carbololdat; belőle hígítással készíthetünk 1, 2, 3, 4%-osakat.

A carbolsav jó desinfcizáló anyag, csak-hogy vannak hátrányai is.

Legnagyobb hátránya drágasága, továbbá sok ember előtt émelyítő szaga miatt. Egy kiló kristályos carbol 2—3 frt, sőt többé is kerül.

Megbízható desinfcizáló hatása az 5%-os carbololdat kivált melegen, forrón. Minden mosható tárgyat igen jól lehet ily carbollal desinfcizálni; a fémtárgyakat sem marja meg; padlót, butorfát (még fényezetet is) le lehet vele mosni.

Kéznek, testnek mosásra és fürdésre 1—2% carbol alkalmas, ámbár nem olyan sikeres, mint 1% friss corrosiv-oldat.

Ürüléket, hányadékokat 5% carbollal lehet desinfcizálni, de legalább annyit kell belőle venni, a mennyi maga az ürülék, hányadék, — tehát drága. Árnyékszéket, pöczegödrot is lehet vele desinfcizálni, de erre nagyon is drága, mert sok kell.

A carbolsav lassan hat, tehát az ürüléket nem szabad 1—2 óra előtt árnyékszék-gödörbe

önteni. Closetba azonban (ha ez csatornába nyílik), azonnal beönthetjük.

A carbolnak további hátránya, hogy nagyon mérges; azért oldatát meg kell festeni (pl. 1—2 csepp tintával, vagy kékitővel), nehogy víznek tartsák és megigya, valamint rá kell írni üvegjére, hogy méreg.

A nyers carbol (fekete carbol) hig, kátrányszagu folyadék. Igen hathatós desinfcizáló, de egyik hátránya, hogy vízben, folyadékban uszik, mint az olaj, másik hátránya, hogy a kereskedésben gyakran hamisítva van s nehéz a jóságát controlláltatni. Szappan hozzáadásával vízben is oldhatjuk. (L. Kresol.) Leginkább árnyékszékek, pöczegödrot, szennyes folyókák szagtalanítására való. Ürüléket és hányadékot is lehet vele fertőtleníteni, valamint beszennyezett földet, udvart s efélet. Bőségesen kell alkalmazni. Ürülékhez, hányadékhoz felannyit, sőt többet is czélszerű adni, mint a mennyi az ürülék, hányadék, akkor, ha jól összekeverik, megbízható s gyors hatású.

A nyers carbol olcsó, kilója körülbelül 30 kr. A carbolmész oltott mész, melyhez 1, 2, 5% carbolsav van keverve. Megbízhatatlan és hatástalan szer, mert a kereskedésben nagy mértékben hamisítják s nehéz a hamisítás fölismerése. Ne használják, hacsak a hatóság frissen nem készített, avagy teljesen megbízható gyár szállítja. Ugy használjuk, mint a mészport vagy kresylmészport (l. alább).

49. §. h) A kresol (kresylsav). Kátrányból állítják elő, ép úgy, mint a carbolsavot. Desinfcizáló hatása jelentékenyen nagyobb (2—4-szer és többszörte), mint a carbolé, e mellett távolról sem olyan mérges, mint a carbol.

Ára alig volt $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{8}$ -da a carbolsavénak, most azonban emelkedik, de azért még mindig sokkal olcsóbb, mint a carbolsav. Kilója 46 kr. volt e nyáron.

A kresol sűrű, sárgás folyadék. Vízben nehezebben olvad még, mint a carbolsav, t. i. 1 súlyrész 40—50 rész vízben. Legerősebb vizes oldata tehát körülbelül 2%-os, de ez az oldat desinfcizáló hatásra nézve eléri az 5%-os carbolt s épen úgy használható, mint emez.

A kereskedésben árult »acidum carbolicum flavum vagy luteum«, vagyis folyékony, sárga carbolsav kresol szokott lenni, ámbár kristályos carbolhoz kevés vizet adva (1—10%-ot), ez is folyékony lesz. A két szernek ekkor a legfőbb megkülönböztető jele: a carbolnak könnyebb oldhatósága s 180 C° körül forrása (és drágasága), míg a kresol 190—205 C° körül forr s nehezen oldódik vízben.

A kresolt oldhatóvá lehet tenni: így kaliszappannal (így készül az u. n. Lysol) natronluggal (l. Solutol alatt), mézszel (kresylmész).

A szappanos kresol úgy készül, hogy kaliszappant (puha-, kenőszappant) két súlyrészt oldunk 100 rész vízben s ebbe adunk 35 súlyrész kresolt. Ez a 3-5%-os kresololdat. Lehet több szappant és több kresolt is venni s ekkor erősebb lesz a desinfcizáló hatása. A kereske-

désben árult szappanos kresol (lysol) állítólag 10% kresolt tartalmaz. Higitva használjuk, a 2—5%-os szappanos kresol (6—10%-os lysol-oldat) ép úgy használható, de hathatósabb mint az 5%-os carbolsavoldat.

Lúgos kresol. Natronlugot (lugessenciát) 1:5 sulyrészt és többet vízhez keverve, ebben is igen jól oldódik a kresol. Így készíthetünk megint 3:5 és több százalékos kresolt. A kereskedésbeli oldatot is natronluggal készül és sok (állítólag 60%) kresolt tartalmaz, tehát higitható.

Épen úgy használhatjuk, mint a carbolsav oldatát, melynél azonban hathatósabb. A kereskedésbeli lysol és oldat hátránya, hogy meghamisítják s ekkor nem tudjuk, mennyi benne a hathatós kresol, tehát mily mértékben higithatjuk; továbbá drága.

Hig kresylnész-oldat. Igen jól oldódik a vízben, ha kevés oltott meszet adunk hozzá, pl. 100 rész oldatra 5 rész kresolt és 2:3 grammnyi oltott meszet.

Az erős kresylnész úgy készül, hogy 1 rész oltatlan meszet 4 rész vízzel lassankint megoltunk s apródonként belekeverünk 5 rész kresolt. Ez 50%-os kresylnészoldat lesz, a mely a mellett, hogy szerfölött olcsó, sokkal jobban desinficiál, mint az 5%-os carbolsav.

Kresylnészpor. Egy sulyrészt vízzel megoltunk, a mikor a mész porrá hull szét. A porhoz keverünk egy sulyrészhöz $\frac{1}{20}$ — $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{5}$ —1 sulyrészt kresolt. Ez is por lesz, a mely 5—10—20—50% kresolt tartalmaz. Kiválóan alkalmas utca-, udvar-, szobaszeméttel keverve és meglocsolva fertőtleníteni. Alkalmas iszapnak, ürüléknek, hányadékknak fertőtlenítésére is. Az 5%-os kresylnész-porból körülbelül annyit vegyünk, a mennyi a desinficiálandó anyag, a több százalékosból kevesebb is elég.

50. § i) Kén- és chlór-füstölések, jod- és bromgőzök. Betegszobák desinficiálására használják. A jod- és bromdesinficiálás — drágasága miatt is — tekintetbe se jöhet. A kénezés és chlór-füstölés is bonyolódott voltánál fogva csak kivételesen, s hozzáértő egyén által alkalmazható. Egy-egy körülbelül 100 kilométeres szoba desinficiálására legalább 1—2 kiló kénnek elégetése szükséges. Chlórral desinficiálásra 4—5 kiló chlórmentet kell 2—3-szor annyi sósavval (a melyet vízzel higitunk) a szobában felbontani.

51. § k) A chlórmentes igen hathatós desinficiálós, azonban a kereskedésben gyakran megromlik s ekkor teljesen értéktelen; továbbá igen kellemetlen, fojtó szagú. Csak orvos alkalmazhatja, a ki a jóságát inkább megítélheti.

Chlórmentes pora alkalmas ürülék, hányadék fertőtlenítésére (2—3%-ot az ürülékhez keverve); továbbá falak meszelésére (5—10% mesztejhez), fényezetlen fabutor lezurolására 5%-os oldata).

52. §. Kénsav, sósav olcsó és hathatós fertőtlenítők, de erősen maró és mérgező tulajdonságuknál fogva közhasználatra nemi bocsáthatók.

II.

A fertőtlenítés végrehajtása.

53. §. A legjobb fertőtlenítő szer hatástalan marad, ha a fertőtlenítést gondatlanul, avagy czélszerűtlenül végezik; azért a fertőtlenítés végrehajtására ép oly gondot kell fordítani, mint a fertőtlenítő szerek beszerzésére.

54. §. A kolera fertőző anyaga — a kolera-baktérium — főképen a beteg bélürülékében, továbbá hányadékában van. Azért kolera idején első sorban és leggondosabban a koleras, vagy kolera-gyanus beteg ürülékét, hányadékát kell desinficiálni. Ugyanily figyelmet érdemelnek mindazok a tárgyak, miket az oly betegek ürülékkel, vagy hányadékkal beszennyeztek: pl. fehérneműje, ágyneműje, ruhája, ágya, szobája, a butor, a padló, a fal- melyre ürülék vagy hányadék jutott; az árnyékszék, a gödör, a hova az ürülék, hányadékot öntötték. Eppen így és magától érthetőleg gondosan desinficiáljuk az ápolót is, annak ruháját, kezeit; továbbá a kocsit, hajót, ha azt koleras beszennyezte.

Ezekon kívül desinficiáljuk mindazokat a helyeket, a hol sok ember, köztük esetleg koleras is megfordul; így kivált a vendéglők, korcsmák, vasuti és hajóállomások árnyékszékét, mert ezeket is befertőzhetette esetleg még fenn járó koleras.

55. §. A kolera baktériuma azonban nem csupán az ember beleiben szaporodhatik, hanem az emberen kívül is, mindenféle tárgyon, a mely nedves, nyirkos, szennyes. Erre tekintettel ne tűrjük a rohadó, bűzös pocsolyákat folyókákat, árnyékszék, trágyahalmokat lakásunk közelében; ugyszintén ügyeljünk arra, hogy lakásunkban a fal, padló, házunkban az udvar ne legyen nyirkos és szennyes, mert mindezekon megél és elszaporodhatik a kolera-nak a csirája, baktériuma, ha esetlegesen elfecskendezve vagy elporladva az ürülékből oda jutott.

Különösen ügyeljünk pedig kezeink, szánk tisztántartására, valamint arra, hogy vizünk, ételmiszerünk is friss és tiszta legyen, mert ezek által jut legkönnyebben gyomrunkba a fertőző anyag.

Az ürülék és hányadék desinficiálása.

56. §. Legbiztosabb desinficiálás, ha az ürülékot elbirjuk égetni. Ez úgy lehetséges, ha ronggyal vagy efélével fogják fel az ürülékot s a rongyot jól égő tűzbe vetik. Gyorsan és biztosan hat az is, ha legalább 3-annyi lobogón forró vizet, lúgot öntünk az ürülékhez.

Jól desinficiál a sűrű mesztej (félannyi vagy ugyanannyi, amennyi az ürülék), a frissen oltott mész pora ($\frac{1}{2}$ -annyi — ugyanannyi), a kékgálicz oldata (10%-osból $\frac{1}{2}$ -annyi, a mennyi az ürülék), a chlórmentes (5%-os oldatból ugyanannyi), chlórmentespor (2—3%-a az ürülék mennyiségének), carból (5%-os oldatból ugyanannyi), fekete carból ($\frac{1}{2}$ -annyi), szappanos lúgos, meszes kresol (5%-os oldatból ugyanannyi), kresylnészpor (5%-osból félannyi — ugyanannyi).

A choleras ürülékét, hányadékát, még ha

desinficiáltak is, ne öntsék udvarra, nyílt folyókába, avagy mi több, folyóba patakba. Tartsanak a beteg közelében alkalmas csebret, abba öntsék a desinficiált ürüléket, hányadékot; a cseberbe is előre adhatnak bőségesen desinficiáló anyagot s ha a cseber telik, ürítsék az árnyékszekbe. Ha nincsen jó árnyékszek, akkor gödröt assanak (távolabb a háztól, kuttól) s abba ürítsék a kolerás anyagot.

Azután mésztejjel jól meg kell öntözni a gödröt (avagy a leirt desinficiáló anyagok valamelyikével) s földdel vastagon be kell borítani. Az edényeket, a mibe a beteg ürüléke jutott, gondosan fertőtlenítsék a leirt szerekkel.

Ürülékkel szennyezett fehérnemű.

57. §. Legczélszerűbb a gyors elégetés. Kivált a járvány kezdetén, első cholera-eseteknél ne sajnáljuk a beszennyezett fehérneműt, még ha ér is valamit. Fertőtleníteni lehet még a fehérneműt vízben, lúgban való kifőzéssel. E czélra dézsában, üstben készen tartunk a beteg közelében vizet, lúgot és azonnal beledobunk minden szennyest. Azután tüzre teszünk s legalább $\frac{1}{4}$ órán át lobogva főzzük. — Növelhetjük a kifőzés hatását, ha a vízbe corrosivot (a corrosiv a fémedényt megmarja s benne hatástalanná válik; mérges) vagy fehérgáliczat (ne fémedényben) vagy szappanos, vagy lúgos kresolt, hamuzsirt, lúgesszenciát adunk. (L. fönnebb.) Kifőzés után kiöblítjük a fehérneműt s gyorsan kiszáritjuk.

58. §. A nem mosható ruhát, ha nem értékes, elégetjük, kivált a járvány kezdetén. — Más módon nehéz a desinficiálása.

A hol gőzdesinficiálás van, ebben kihevitjük. Corrosiv-oldattal ($\frac{1}{100}$ mérges), vagy carbol-savval ($\frac{5}{100}$) jól meglocsoljuk s azután száráz, napos helyen száritjuk legalább három napon át.

59. §. Ágnyeműek közül az értéktelen, vagy csekély értékű tárgyakat (szalmazsákot) elégetjük. Más desinficiálás terhes és költséges. A hol gőzdesinficiálás van, abban a vánkost, matraczot, paplant kihevitjük azután több napon át levegőn száradni hagyjuk.

Ha nics gőzdesinficiáló akkor elbontjuk a vánkost, matraczot s a mosható részeket, a czi-háját külön (mint fönnebb) desinficiáljuk; a tollat, löszört pedig forró lúgba, forró corrosiv oldatba (mérge!) áztatjuk s kiöblítés után szellős helyen jól kiszáritjuk.

60. §. Az ágyat erős, forró luggal, szappanos, lúgos kresol-oldattal ($\frac{5}{100}$) vagy forró corrosiv-oldattal ($\frac{1}{100}$ mérges), carbolsavoldattal ($\frac{5}{100}$) ledörzsöltetjük (nyeles kefével.)

61. §. Padló A földpadlózatra hulló ürüléket, hányadékot a földdel együtt gondosan desinficiálni kell. Ez oly módon történik, hogy a szennyezett helyet sűrű mésztejjel, vagy — a mi már költségesebb — $\frac{5}{100}$ -os carbollal vagy fekete (nyers) carbollal, kresololdattal ($\frac{5}{100}$), rézgáliczczal ($\frac{10}{100}$ oldat) bőven beitatjuk.

Deszkapadlót ronggyal kell feltörölni (rongyot

elégetni!) s azután erős, forró luggal, vagy forró carbololdattal ($\frac{5}{100}$), vagy kresololdattal (szappanos, lúgos, meszes, $\frac{5}{100}$) forró, rézgálicz-oldattal ($\frac{10}{100}$) felmosatjuk — különösen bőven beitatva a deszkák között levő repedéseket.

62. §. A beszennyezett falat sűrű mésztejjel, avagy carbolsavoldattal, kresololdattal beitatjuk.

63. §. A beszennyezett butort fás részén úgy tisztítják, mint az ágyat; a szövötes párnázott részeket vagy $\frac{1}{100}$ corrosivval (mérges!) permetező segítségével bőven behintjük, vagy (a nem érzékeny szövöteket) carbololdattal ($2-3\%$) meglocsoljuk, avagy szintén permetezővel bőven behintjük, azután pedig a butort félreeső szellős helyen pár napon át jól kiszáritjuk és kiszellőztetjük.

64. §. A beteg által használt evő-, ivóeszközt forró lúgban mossák meg; a kanalakat tányért megmosás után a tűzhelyen a sütőcsőben kihevitjük.

65. §. Az ápolónak a betegtől beszennyezett ruháit éppen úgy kell desinficiálni, mint a betegét. Az ápoló, ha csak lehet, mosható ruhát viseljen.

Az ápoló ügyeljen keze, szája tisztaságára. Evés ivás előtt kezét mossa meg s száját öblítse ki. Kézmosásra jó a 2% carbololdatos, 1% lúgos, szappanos, cresolos vagy 2% lysolos, solutolos vízben, $\frac{1}{100}$ corrosivos (mérges) vízben, avagy erős eczetben áztatása a kéznek, azután szappannal való lemosása s leöblítése. Szájmosásra tiszta vizet, avagy eczetes, citromos vizet, borkósavas vizet használjon.

Ne igyék, egyék a beteg szobájában és annak evő-eszközeiből. A szobát tartsa szellősön.

Teste tulságos kimerítésétől, kifárasztásától óvakodjék s a betegségtől ne aggódjék.

Ha az ápoló elvégezte munkáját és távozik, fürödjék meg és váltson tisztaruhát, mielőtt emberek közé megy. Hasznos a jó lemosás szappannal, langyos fürdőben, de még megnyugtatóbb, ha fürdővízbe corrosivot vagy 2% carbolsavat adtak.

66. §. Ha a beteg meggyógyul, ürülékét több napon keresztül desinficiálják még. Azután — mint az ápoló — megfürdik, tisztaruhát vesz és csak azután mehet egészségesek közé. — Ha nem kapható fürdőkád, úgy szappanos vízzel, avagy eczettel mossuk le úgy az ápoló, mint a meggyógyultnak testét.

67. §. Az elhunyt colerást bukolják carbollal ($\frac{5}{100}$), vagy corrosivval ($\frac{1}{100}$), mérges), vagy zinksulfát oldattal ($\frac{10}{100}$), nedvesített lepedőbe és azonnal tegyék koporsóba és vigyék a halottas házba (temetőbe), avagy valamely nem lakott üres szobába. Idegenek odatodulását, látogatást tiltsák meg.

A koporsóba tett halottat czélszerű carbololdattal ($\frac{5}{100}$), vagy corrosivoldattal ($\frac{1}{100}$), zinksulfátoldattal ($\frac{10}{100}$), chlór-mészoldattal ($\frac{5}{100}$) jól behinteni s ugyanily szerbe áztatott lepedővel letakarni.

A koporsó feneke jól zárjon. Óvakodásból a koporsó aljára mészport, carbollal, kresollal, rézsulfáttal, zinksulfáttal itatott fűrészport, vagy

efélét ágyazzunk, hogy az a halottból netalán kifolyó nedveket felfogja és desinficiálja.

A choleras lakásának desinficiálása.

68. §. A choleras beteg szobáját, meggyógyulása, vagy elhalálózása után desinficiálni kell, mielőtt mások használják.

Gyökeres desinficiálásnál melyet főleg járvány elején ajánlunk, kifüstölik a szobát chlórral vagy kénnel, mielőbb abban takarítani kezdenék.

E végből az ablakokat előbb jól zárják, a szobában levő ruhát s egyebet helyén hagyva, ágyat, almáriomot feltárva, továbbá falat, padlót, butorokat s egyéb tárgyakat vízzel meglocsolva a ként alkalmas, tűzbiztos edénybe meggyújtják (a chlórmezre a sósavat ráöntik), a szobát gyorsan elhagyják. 12—24 óra múlva vigyázattal bemehetnek, ajtót, ablakot tárnak és jól kiszellőzvé, a részletes desinficiálást végzik.

Egyszerűbb és eredményes eljárás, ha a szobát s az abban levő tárgyakat 1⁰/₀₀ corrosivval (mérég!), permetezővel bőven benedvesítjük. A corrosivval való permetezést 22—24 óra múlva 1—2-szer ismételtjük. Azután ablakot, ajtót tárva szellőzünk s ezután a részletes desinficiálást végezzük.

E desinficiáláshoz szükséges költség és kellő munkaerő hiányában a szobának 2—3 napon át folytonos szellőztetése igen lényegesen csökkenti a fertőzés veszedelmét s azért legalább ez teljesendő.

A részletes desinficiálás azután a következő:

A falakat friss meszeléssel igen jól lehet desinficiálni. Chlórmez (2—5⁰/₀) a méshöz adva növeli a fertőztelenítő hatást, — de szobát hosszabb időre tűrhetlen szagúvá teszi, azért az rendszerint elhagyható.

A padlót, a butorokat, ágyneműt, ruhát stb. a már előadott módon lehet desinficiálni. A szoba földjét erős mesztejjelel itatjuk — azután ásonymánsnyira az egész szobában kiásatjuk s elhordatjuk és tiszta friss földdel pótoljuk.

69. §. Az árnyékszékeket, szennyes viz kiürítőt gondosan kell desinficiálni, ha choleras használta, vagy ha choleras anyagot öntöttek bele. — Főképen az árnyékszék fája, padlója kíván jó desinficiálást, mert azt szennyezik leggyakrabban. A fertőztelenítés luggal, carbolos, kresolos (5⁰/₀) oldatokkal való forrón lemosással legajánlatosabb. A padlót a fentebb leirt módon fertőtlenítsék.

Ha bőven van vize a closetnek és csatornába nyílik, elég a closet medenczéjét naponta 2—3-szor, a míg beteg van, erős mesztejjelel, vagy carbolos, kresolos oldatokkal, nyers carbolsavval jól leöblögetni. Ugyan úgy desinficiálják a beszenyezett kiürítőket.

Gödörös és más árnyékszékeknél, melyeknél az ürülék nem távolítottatik el azonnal a házból, az árnyékszék tartalmát is gondosan desinficiálják, ha cholera-ürülék jutott bele.

E célra mesztej, az árnyékszék anyag $\frac{1}{5}$ —

$\frac{1}{10}$ részének megfelelő mennyiségében önthető a gödörbe. Hasznos oltott méz poraival gazdagon behintés is.

Hathatósabb, de sokkal költségesebb eljárás, ha rézgálicz-oldatot (4—5 kiló rézgálicz egy hektoliternyi ürülékre) vagy erős kresolmez-oldatot (legalább 2 kiló kresollal egy hektoliter ürülékre) kevernek az árnyékszék tartalmához — Ugyanezen anyagokkal az árnyékszék levezető csövét is bőségesen leöblítik, naponta 1—2-szer.

A hol rendes árnyékszék nincsen, ássanak friss gödört a lakástól és kuttól félreeső helyen a choleras anyagok számára s abba ürítsék — ha csak lehet, desinficiálva — az ürüléket s mésszel leöntve földdel borítsák be. (— L. föntebb.)

70. §. Vendéglők, korcsmák s egyéb nyilvános középület fertőtlenítése azért fontos, mert ott sok idegen járván, — behurczolhatják a cholera-t. — Különösen tisztán kell tartani az árnyékszékeket, éjjeli edényeket és szekrényeket, mosdó-edényeket, udvart, továbbá gondosan surolják, söpörjék a padlót, lépcsőket; nedves ruhával töröljék a székeket, asztalokat és szellőztessék a termeket. Élelmiszert ne tartsanak nyitva, pornak, légynek kiteve.

71. §. Hajók, vasuti kocsik fertőtlenítéséről külön szabályzat intézkedik.

72. §. Kereskedelmi árukról, utasokról s azok podgyászáról szintén külön szabályzatok intézkednek. Choleras helyről érkezett árut, podgyászt desinficiálás, vagy legalább jó szellőzés előtt ne nyissunk fel.

73. §. Köztisztaság. Általán ügyeljen a hatóság a köztisztaságra s azt cholera-veszedelem idején különös éberséggel ellenőrizze.

Irányadóul szolgáljon, hogy a hol még nem mutatkozik a járvány, ott a köztisztaságot egyszerű és természetes, olcsó eszközökkel törekedjenek fenntartani; így a szennyes anyagok elhordatásával, eltávolításával, vízzel öblítésekkel, söpréssel stb, nehogy a közönség pénzereje költséges desinficiálással időelőtt kimeritessék. Ha azonban kitört a járvány, akkor a hathatósabb desinficiáló eljárásokat kell alkalmazni; a legnagyobb szigorúsággal pedig azokban a házakban, illetve lakásokban kell eljárni, a hol tényleg van cholera s a hol többen laknak a fertőzött házban.

Élelmiszerek és italok fertőzéstől óvása és fertőtlenítése.

74. §. Mindennemű étel, mely állott, habár csak egy-két órán át, aggodalmas; kiváltképen kerüljük pedig a piacpon, boltban, vendéglőben állott s így a portól, légytől lepott ételmeiszert, gyümölcsöt, mert ha hideg, állott ételre a levegő porából esetleg cholera-baktérium jut, ottan gyorsan elszaporodhatik s fertőzést okozhat. Ennél fogva leghelyesebb, ha csupán frissen főzött, süttött, párolt ételmeiszerelel élünk.

Tejet is frissen forralva együnk. Sajtot, vajat, gyümölcsöt kerüljünk. Kenyeret, zsemlyét piritással sütöcsőben erős fölmelegítéssel desinficiáljuk. Evőeszközöket s edényeket forró vízzel,

luggal tisztítsunk. Czélszerű, ha az olyan élelmiszer-üzletet, mely cholérától lepett házban van — gondos desinfcziális végzései legalább — bezárják.

Vizet ne igyunk cholérás helyen, ha csak legkisebb gyanunk lehet, hogy be van szennyezve. Tehát különösen a nem mély kutak, folyók, patakok, tavak vizét kerüljük, nevezetesen pedig kerüljük az állott vizet, mer ha a vízben cholera-baktérium hull, abban igen gyorsan (1—2 óra alatt) már szerfölött elszaporodhatik.

A gyanu vagy fertőzött víz ártalmasságát legjobban elhárítjuk, ha a vizet felforraltjuk. De a felforralt víz is ártalmassá válhatik, ha csak 2—3 órán át is állott.

Felforralt viznek kellemes izt adunk, ha kevés bort, citromlevet, citromsavat pálinkát adunk bele, vagy théat főzünk vele.

Ásványos forrás vize is megbízható, de csak akkor, ha frissen nyitjuk meg s használjuk el. Ha csak pár órán át állott, ártalmassá válhatik. Szódavíz (szifon) ivásnál fontos, hogy tiszta fertőzésmentes vízből készítsék s az üveget (csapot) nagyon tisztán tartsák.

Egyéb forrásvíz is megbízható, ha mélyből fakad, jól van foglalva a forrás s nem állott a vize.

A csapról frissen bocsátott víz nem olyan aggodalmas, mint az a víz, mely edényben pár óráig állott.

Semminemű filtrálás nem oly hathatós a fertőzés ellen, mint a frissen forralás. A használatos házi filterek között leginkább megbízható még a Pasteur-féle filter.

E filteren szakadatlanul folyjon a víz s ne zárassék el egy perczre sem. Öt-hat napi időközben a filtert szét kell szedni s kifűzéssel desinfcziálni.

75. §. A szennyes kocsiállások fertőtlenítésére, melyek azonban cholérás által nem fertőzettek, vasgáliczoldattal bőséges öntözés vagy vízzel leöblítés s azután carbolsavval vagy egyéb carbolos anyaggal behintés alkalmazható.

A szennyes folyókák vízzel öblítendők s vasgáliczoldattal vagy 1%-os carbolsavas vagy 2—3%-os tisztítatlan carbolsavas vízzel szaklatlanítandók.

Az árnyékszékék, melyekbe cholérás ürülék még nem jutott, mihamarább, még a járvány kitörése előtt, kitisztítandók és tisztántartandók. Járvány kitörése után az árnyékszékék tartalma csak előzetesen történt desinfczió után hordható ki. (Mészviz.)

A hol gyanu merül fel, hogy az árnyékszékékbe cholérás ürüléke juthatott, ott a fertőtlenítés fentebb leirt szigorubb módon végeztetik.

Vizelők gyakran lemosatnak, a hol sokan használják, ott kék vagy zöld gáliczoldattal (1 fennebb) vagy carbolsavas vízzel leöblítetnek.

Vasuti, hajózási városzobák folytonosan szelöltetve legyenek, a padló és butorok ismételve felmosandók, árnyékszékék tisztán tartassanak,

illetőleg ha az utasok között cholérás vidékről valók is vannak, szigoruan fertőtlenitessenek.

Szennyes lakások kitisztítandók, meszelendők és jól szellőztetendők, Zsufolások akadályozandók.

Czélszerű ha a hatóság gondoskodik arról, hogy a fertőtlenítést lehetőleg saját megbízottjai által végeztesse, ugyszintén czélszerű, ha épít a község fertőtlenítő kályhát, ruha, ágynemű és egyebek fertőtlenítésére.

A hatóság jelen fertőtlenítésre vonatkozó eljárásokat saját hatáskörében szigorubbá teheti.

76. §. Fertőtlenítés czéljából a magán vagy nonon, kivált szegények tulajdonán ejtett kárt a hatóság megtéríti.

Egyéb hatósági teendők.

77. §. A járvány állása az $\frac{1}{10}$ alatt idezárt rovatos kimutatási minta szerint, egyes rovatoknak kitöltése mellett helyesen összszámított főösszegekkel ellátva s a hatósági területek szerint egy táblában összeállítva, öt napi időközben a magyar királyi belügyminiszteriumhoz felterjesztendő.

78. §. A járvány megszüntének hirdetése hatóságilag eszközendő s az eljárás, foganatba vett orvosrendőri intézkedések, ugyszintén az orvos s egyéb személyzet magatartását magában foglaló zárjelentés, a járvány egész tartamára szóló rovatos kimutatás kíséretében, a magyar királyi belügyminiszteriumhoz felterjesztendő.

79. §. Az ezen szabályzat ellen vétők a fennálló törvények és szabályok értelmében büntetnek.

220.

Udvarhelymegye főispánja.

Szám. 558—1910 főispáni.

Alispán urnak. Helyben.

Pirot Gyula nevű canadai francia plebánus rövid időn belül Magyarországra jön, hol a katholikus papság körében, állítólag a canadai róm. kath. magyarság javára gyűjtést indít.

Azonban a jelzett czéllal csak a gyűjtés eredményessé tétele czéljából hangoztatja, mert a begyűlt pénzt a canadai francia papságnak szolgáltatandja át.

Sziveskedjék intézkedni, hogy a mennyiben nevezett a gyűjtést engedély nélkül, hatósága területén megkezdené — ebben a törvényes eszközökkel megakadályoztassék — s erről egyuttal értesítve is legyen.

Székelyudvarhely, 1910 évi aug hó. 25-en.

Gróf Haller s. k.,
főispán.

Udvarhelyvármegye alispánjától.

Szám. 6080—1910. alisp.

Székelyudvarhely város rendőrkapitányának,

a járási főszolgabírának és valamennyi községi és körjegyzőnek.

Fenti felhívást azzal adom ki, miszerint a gyűjtést akadályozza meg, s a mennyiben az tényleg megkíséreltetnék, erről hozzám jelentést tegyen.

Székelyudvarhely, 1910 évi aug. hó 31-én.

Sebesi, alispán.

V. Pályázatok, hivatalos hirdetések és körözvénnyek.

Állati betegségek. *Sertésvész* fellépett szorványosan Bibarczfalva községben.

Rühkór megszűnt Székelymagyarós község loállományában.

Hirdetmény. A vármegye közigazgatási és gyámhatósági szükségleteiről egybe állított 1011 évi költségvetés, a közuti pénzalapnak 1911 és 1912 évi költségvetés, a vmi. tisztviselői nyugdíj-pénzalap 1911 évi költségvetése, a megyeház építési pénzalap 1911 évi költségvetése, a körjegyzői nyugdíj-pénzalap 1911 évi költségvetése, az utkaparóli nyugdíj-pénzalap 1911 évi költségvetése és a Csizsér Gy. rgy. féle pénzalap 1911 évi költségvetése folyó évi szeptember hó 15-étől kezdődőleg a vármegye kiadóhivatalában 15 napi közszemlére kitétetnek. Ez azzal tétetik közzé, hogy ezen költségvetések a jelzett idő alatt megtekinthetők és azokra az esetleges észrevételek jelzett idő alatt írásban hozzám beadhatók. Székelyudvarhely 1910 szeptember 8. *Sebesi* alispán.

Pályázati hirdetmény (4451—1910. szám.) A nyugdíjazás folytán megüresedett Székelyudvarhely *járási főszolgabírói* állásra ezennel pályázatot hirdetek.

Ezen a VIII. fizetési osztályba sorozott állás javadalmazása a következő:
fizetés 3600 korona,
lakbér 780 korona,
utiátalány 1400 korona,
irodai atalány 600 korona.

Felhívom mindazokat, a kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy pályázati kérésüket a vármegye főispánjához czimezve hozzám nyujtsák be.

Pályázók a pályázati kérésben megfelelő okmányokkal, illetve a megyei szolgálatban lévő tisztviselők törzskönyvi adataikra való hivatkozással igazolják, hogy 1883. évi I. t.-cz. által a jelzett állásra előírt minősítéssel rendelkeznek.

Egyébként a pályázás módjának tovább részletére nézve a vármegyei ügyviteli szabályzat 3, 4 és 5 §§-ai az irányadók.

A pályázati kérés beadásának végső határideje 1910. évi október hó 1. (első) napjának déli 12 órája.

A jelen pályázati hirdetményre való hivatkozással a kitűzött határidőig azon állásokra is lehet pályázatot benyújtani, a melyek a Székely-

udvarhely járási főszolgabírói állás betöltése folytán a megyénél esetleg üresedésbe jönnek

Székelyudvarhely, 1910. évi augusztus hó 29-én. *Sebesi*, alispán.

Pályázati hirdetmény. (6081—1910. szám.) A Székelyudvarhely rendezett tanácsu városnál elhalálozás folytán üresedésbe jött *rendőrkapitányi* állásra ezennel pályázatot hirdetek

Ezen állás javadalmazása: évi fizetés 1400 korona, évi lakbér 360 korona.

Az állás minősítése a városi szervezési szabályrendelet 12. §-a szerint: »Érettségi bizonyítvány és a közigazgatási téren jó eredménnyel végzett 3 évi gyakorlat, vagy körjegyzői bizonyítvány, továbbá a mértékhtelesítői képesítést igazoló bizonyítvány, esetleg annak egy év alatti megszerzése«.

Felhívom mindazokat, a kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy kellően felszerelt pályázati kérvényeiket legkésőbb 1910. évi szeptember hó 20. (*huszadik*) napjának déli 12 órájáig hozzám nyujtsák be.

Székelyudvarhely, 1910. évi augusztus hó 29-én. *Sebesi*, alispán.

Pályázati hirdetmény. (1275—1910. szám.)

A vármegyei szabályrendelet alapján az alábbi szülesznői állásokra pályázat hirdettetik 1. Zetelaka nagyközségben a 3-ik bábai állásra, fizetés 240 K. 2. Bikafalvi körbábai állásra fizetés 180 K 3. Ülkei körbábai állásra, fizetés 180 korona. 4. Székelydobói körbábai állásra, fizetés 180 kor. 5. Székelymagyarosi körbábai állásra, fizetés 60 kor. és ezeken kívül a vármegyei szabályrendeletben megállapított díjak. Felhívom tehát érdekelteket, hogy kérvényeiket *folyó évi október hó 20-ig* hozzám felszerelve adják be, később érkezőket figyelembe nem veszem. Székelyudvarhely, 1910. augusztus hó 17-én. *Szabó* Nándor, tb. főszolgabíró.

Árlejtési hirdetmény. (19—910 szám.) A vármegyei közkórháznál 1911 évre szükséges 570 köbmeter tűzifa beszerzése céljából árlejtést hirdetek. A szállítandó famennyiség száraz, hasábos, kemény bükkfa kell hogy legyen. Ajánlatok 200 köbmeter mennyiségre is elfogadtnak.

Vállalkozni óhajtók kötelesek 1 koronás bélyeggel ellátott írásbeli zárt ajánlatukat 50 korona bánatpénzzel ellátva folyó évi szeptember hó 19-én déli 12 óráig hozzám annál is inkább beadni, mert a később érkezett ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Az árlejtési tárgyalás a kórházi iroda helyiségében f. évi szeptember 20-án délelőtt 10 órakor fog megtartani, hol a feltételek is meg tudhatók. Székelyudvarhely 1910 szept. 2-án Dr. *Imreh* Domokos, kórház. ig. főorvos.

Árlejtési hirdetmény. (552—910. szám.) A lőrirott főszolgabíró ezennel közhirre teszi, hogy a »Homoród szentmártoni — Homoród fűrdői viczinális közut 73 szelvény pontjában építendő u. m. «Hollókő» patak hid felépítésének biztosítási céljából 1910 évi szeptember hó 17-én d. é. 8

órára a nyilvános szóbeli versenytárgyalást kintűzöm és azt Oklándon a szolgabírói hivatal helyiségében fogom megtartani.

Kikiáltási ár: 1851 kor. 98 fill.

Egyben értesitem a versenytárgyaláson résztvenni kívánókat, hogy a kikiáltási ár 5⁰/₀-át biztosítékul a versenytárgyalás megkezdése előtt készpénzben vagy óvadékképes érték papírban alolított főszolgabíró kezéhez letenni kötelesek.

A tervrajz költségvetés és feltételek a szolgabírói hivatalnál a hivatalos órák alatt bár mikor megtekinthetők. Oklánd, 1910. augusztus 29. *Szabady* főszolgabíró.

Haszonbéri hirdetés. (1188—910 szám.) Oroszhegy község területén a rákászati és halászati jog f. évi *szeptember 11-én* délután 3 órakor nyilvános árverésen bérbe fog adni.

Árverezési feltételek: 1. A haszonbérleti idő 1910 szeptember 11-től 1911 szeptember 11-ig

tart. 2. Kikiáltási ár 20 korona. Árverezni szándékozók a kikiáltási ár 10⁰/₀-át bánatpénzül letenni tartoznak. 3. A haszonbér egy összegben az árverezés napjától számított 15 nap alatt befizetendő. Oroszhegy, 1910 aug. 29. *Balázs Lajos* k. jegyző. *Tamás Agoston* k. bíró.

Bérbeadási hirdetés. A homoródújfalusi községi korcsma folyó évi *szeptember hó 19-én* d. e. 8 órakor nyilvános árverésen 1911, 1912 és 1913 évekre bérbe fog adni. Kikiáltási ár 400 korona. A képviselőtestület azonban fentartja a jogot, hogy a három legtöbbet ígérő közül szabadon választhat. A bérösszeg negyedévi előleges részletekben fizetendő. Bánatpénz 10 százalék. Oklánd 1910 aug. 30-án. *Dinka István* k. jegyző.

Elveszett borju. Egy drb. egy éves fehér ökör borju kisé felállott szarvu a kecseti határból folyó hó 17-én elveszett.